

IRYDION

LITERATURA – TEATR – KULTURA

I

**Komitet Redakcyjny czasopisma
„Irydion. Literatura – Teatr – Kultura”**

Redaktor naczelny
dr hab. prof. AJD Agnieszka CZAJKOWSKA

z-ca Redaktora naczelnego
dr hab. prof. AJD Anna WYPYCH-GAWROŃSKA

Sekretarz redakcji
dr Joanna WAROŃSKA

Redaktor tematyczny
dr Joanna WAROŃSKA

Rada Naukowa

prof. dr hab. Dariusz KOSIŃSKI (Uniwersytet Jagielloński)
prof. dr hab. Dariusz ROTT (Uniwersytet Śląski)
prof. PhDr Maria SOBOTKOVÁ (Univerzita Palackého v Olomouci)
doc. dr Larysa VAKHNINA (Narodowa Akademia Nauk Ukrainy)
prof. dr hab. Andrzej ZAKRZEWSKI (Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie)

Recenzenci

dr hab. Katarzyna FAZAN (Uniwersytet Jagielloński)
prof. dr hab. Irena JOKIEL (Uniwersytet Opolski)
dr hab. Joanna KISIEL (Uniwersytet Śląski)
prof. dr hab. Jarosław ŁAWSKI (Uniwersytet w Białymstoku)
dr hab. Anna SZCZEPAN-WOJNARSKA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)
prof. dr hab. Joanna ŚLÓSARSKA (Uniwersytet Łódzki)

Procedura recenzowania jest zgodna z wytycznymi Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego:

1. Złożone artykuły naukowe wstępnie ocenia Komitet Redakcyjny.
2. Teksty pozytywnie zaopiniowane otrzymują kod, a następnie są kierowane do dwóch niezależnych zewnętrznych recenzentów.
3. Recenzenci nie znają nazwisk ani afiliacji Autorów, którzy nie znają nazwisk recenzentów (zasada *double-blind review process*).
4. Pisemna recenzja kończy się jednoznacznym wnioskiem o zakwalifikowaniu artykułu do publikacji lub o jego odrzuceniu. Jeśli tekst wymaga poprawek, autor otrzymuje recenzje, zawierające odpowiednie sugestie.

Wersja papierowa czasopisma jest wersją pierwotną

AKADEMIA IM. JANA DŁUGOSZA W CZĘSTOCHOWIE

IRYDION

LITERATURA – TEATR – KULTURA

I

dawniej:

PRACE NAUKOWE AKADEMII IM. JANA DŁUGOSZA
W CZĘSTOCHOWIE. FILOLOGIA POLSKA. HISTORIA I TEORIA
LITERATURY

Częstochowa 2015

Redaktor naczelny wydawnictwa
Andrzej MISZCZAK

Korekta
Paulina PIASECKA

Redaktor techniczny
Piotr GOSPODAREK

Projekt okładki
Damian RUDZIŃSKI

© Copyright by Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
Częstochowa 2015

ISSN 2391-8608

Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego
Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie
42-200 Częstochowa, ul. Waszyngtona 4/8
tel. (34) 378-43-29, faks (34) 378-43-19
www.ajd.czyst.pl
e-mail: wydawnictwo@ajd.czyst.pl

SPIS TREŚCI

Od redaktorek	7
PISARZE CZĘSTOCHOWSCY	
Ewelina MIKA	
Metafizyka... „od kuchni”? O noweli <i>Kucharz</i> Jerzego Lieberta	11
Metaphysics... from the kitchen? About a short story <i>Kucharz</i> by Jerzy Liebert (Summary)	28
Joanna WAROŃSKA	
Próby dramatyczne Jerzego Lieberta	29
Dramatic attempts of Jerzy Liebert (Summary)	41
Kalina SIKORA	
U kresu twórczości, u początku poetyckiego istnienia.	
O liryce Ludmiły Marjańskiej	43
At the end of creation, at the beginning of the poetic existence.	
About Ludmiła Marjańska's poetry (Summary)	54
Katarzyna ZWOLSKA-PŁUSA	
Kategorie czasu i przestrzeni <i>sacrum</i> w poezji Ludmiły Marjańskiej	55
Sacrum's time and space themes in Ludmiła Marjańska's poetry (Summary)	66
Anna TOMZIK	
Metaforyka światła w twórczości Ludmiły Marjańskiej. Szkic	67
Metaphor of light in Ludmiła Marjańska's poetry. Adumbration (Summary)	78
Paulina PIASECKA	
O dojrzałości w chwili największej próby. <i>Żywica</i> Ludmiły Marjańskiej	79
The maturity at the time of the greatest ordeal. <i>The Resin</i> of Ludmiła Marjańska (Summary)	88
Agnieszka RESZKA	
„Śmierć tylko żywych kaleczy smugami dymu...” – cierpienie i śmierć	
w twórczości Ludmiły Marjańskiej i Heinricha Heinego	89
“Only the living creatures cuts Death with trails of smoke” – suffering and death in works	
of Ludmiła Marjańska and Heinrich Heine (Summary)	100
Iwona SKRZYPCZYK-GAŁKOWSKA	
Wątki autobiograficzne i echa historii w twórczości prozatorskiej Ludmiły	
Marjańskiej na przykładzie powieści <i>Pierwsze śniegi, pierwsze wiosny</i>	101
Autobiographical motifs and echoes of history in the prose works of Ludmiła Marjańska	
on the example of the novel entitled <i>The first snows, the first springs</i> (Summary)	124
Joanna SULARZ	
<i>I Bóg o nas zapomniał...</i> – literacki dokument o polskich zesłańcach na Sybir	125
<i>And God has forgotten us</i> – a literary document of Polish deportees (Summary)	135

KULTURA W CZĘSTOCHOWIE

Robert K. ZAWADZKI

- Nocą, kiedy oglądam obraz* – w kręgu fascynacji
Wizerunkiem Jasnogórskim. Wiersz Janusza St. Pasierba 139
At night, while I am watching the Icon – within the range of fascination for the Jasna Góra Image.
A poem by J.S. Pasierb (Summary) 149

Adam REGIEWICZ

- Ukryte. Co o Częstochowie opowiadają kryminały? 151
The Hidden. What crime stories are telling us about Częstochowa? (Summary) 168

Agnieszka POBRATYN

- Władysław i Antoni Krzemińscy – pierwsi częstochowscy filmowcy 169
Władysław and Antoni Krzemińscy – first Częstochowa's filmmakers (Summary) 183

VARIA

Aleksandra MODLIŃSKA

- Waszmościowie, na zdrowie! Obyczajowość bachiczna
w powieściach dotyczących „epoki saskiej” Józefa Ignacego Kraszewskiego . 187
Bacchalian customs. The way Kraszewski sees and presents them (Summary) 213

Piotr MITZNER

- Jerzy Liebert a rosyjscy emigranci 215
Jerzy Liebert and Russian emigrants (Summary) 218

Iwanna PAWELCZUK

- Инспирация постимпрессионизма в практике авангардистов начала XX в.
(на примере отдельных произведений К. Малевича) 219
Inspiracja postimpresjonizmu w praktyce awangardystów początku XX w. (na przykładzie
niektórych dzieł K. Malewicza) (Streszczenie) 227
The Post-impressionism inspirations in the practice of the Avant-garde XX.
(analysis of individual works of Malevich) (Summary) 228

Joanna ŚLÓSARSKA

- Między „ja” a tożsamością kolektywną w tekstach polskich migrantów
przebywających w Wielkiej Brytanii i Irlandii po roku 2004 229
Between “I” and collective identity in the texts of Polish migrants living in the UK
and Ireland after 2004 (Summary) 237

RECENZJE

Elżbieta WRÓBEL

- Nowe odkrycie Ameryki 241

Od redaktorek

Czasopismo „Irydion” jest kontynuacją zasłużonego dla częstochowskiej polonistyki rocznika, jakim były „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Filologia Polska. Historia i Teoria Literatury”. Ukazywał się on od 1985 roku, jego twórcą był założyciel Instytutu Filologii Polskiej w ówczesnej Wyższej Szkole Pedagogicznej, prof. Edward Polanowski. Od 2013, wraz ze zmianą redakcji, podjęta została próba zmiany profilu czasopisma w myśl nowych wyzwań, przed którymi stała akademicka polonistyka. Nowy numer zyskał temat wiodący – 150. rocznica wybuchu powstania styczniowego, który koncentrował wokół siebie większość publikowanych tekstów. Czasopismo wzbogaciło się o artykuły nadsyłane z zagranicy, recenzje i nieznanne dotąd materiały literackie i dokumentalne. W 2014 roku ukazał się ostatni numer czasopisma w tradycyjnej oprawie, w całości poświęcony komparatystyce. Jego redaktorem tematycznym jest nasz kolega, Adam Regiewicz. Począwszy od 2015 roku, czytelnicy otrzymują pismo „Irydion”, którego nazwa jest bliska sercu każdego polonisty. Szczególnie zaś serdeczne związki łączą ją z Częstochową – to w Złotym Potoku, gdzie w 1858 roku mieszkał Zygmunt Krasiński, znajduje się staw nazwany przez poetę Irydionem. Tytuł dramatu Krasińskiego firmujący częstochowskie czasopismo polonistyczne wskazuje również na jego dominantę tematyczną – wiek dziewiętnasty widziany w optyce literatury, teatru i historii. Nie oznacza ona jednak rezygnacji z najbardziej aktualnych problemów, przed którymi staje współczesny czytelnik literatury, odbiorca teatralny czy po prostu świadomy uczestnik kultury. Przykładem jest obecny numer czasopisma, koncentrujący się wokół tematu częstochowskiego i podejmujący refleksję nad twórczością pisarzy dwudziestego wieku i współczesnych, związanych z naszym miastem. Publikując w nim teksty poświęcone Ludmile Marjańskiej, Jerzemu Liebertowi, Andrzejowi Kalininowi, napisane w większości przez młodych adeptów polonistyki – doktorantów Wydziału Filologiczno-Historycznego AJD w Częstochowie, ale też przez wytrawnych znawców literatury, jak Joanna Ślósarska, Piotr Mitzner, Adam Regiewicz czy Robert Zawadzki – redaktorki chciały podkreślić naukową tożsamość rocznika, nieodłącznie związaną z miejscem i ludźmi tworzącymi polonistyczne środowisko w Częstochowie. Apelując

szczególnie do umysłów i serc badaczy literatury i kultury, nie zamykamy się bynajmniej w granicach ciasnego profesjonalizmu. Nie mamy ambicji tworzenia naukowego Parnasu, z wyżyn którego będziemy debatować nad dawną i współczesną twórczością literacką. Chcemy, aby redagowane przez nas czasopismo było czytane przez naukowców, studentów i doktorantów, przez nauczycieli i uczniów, a także przez pasjonatów literatury. Zapraszamy do publikowania przedstawicieli różnych środowisk naukowych, wierząc, że jedynie międzydyscyplinowy namysł nad przeszłością i kulturą jest w stanie sprostać współczesnym wyzwaniom humanistyki.